

Oponentský posudek disertační práce na téma: „KRITICKÉ TEPELNÉ TOKY NA HLADKÝCH A UPRAVENÝCH POVRŠÍCH“

Doktorand: Ing. Ladislav Suk

Oponentský posudek je vypracován na základě požadavku děkana fakulty strojního inženýrství VUT v Brně doc. ing. Jaroslava Katolického, Ph.D., ze dne 18. 11. 2020. Předložená disertační práce obsahuje 153 stran včetně 1 přílohy. Je podána na Energetickém ústavu FSI VUT v Brně a školitelem je doc. Ing. Jan Fiedler, Dr.

1. Aktuálnost tématu disertační práce.

Předložená disertační práce pojednává o aktuální problematice kritických tepelných toků (KTT) na technicky hladkých a upravených površích při nízkých tlacích v jaderných reaktorech.

Řeší vývoj experimentálního zařízení pro výzkum KTT při nízkých tlacích 100 -1500 kPa s vertikální mezi-kruhovou testovací sekci. Experimenty obsažené v této práci ověřili funkčnost zařízení. V budoucí fázi experimentů bude probíhat výzkum vlivu jednotlivých parametrů za vyšších tlaků.

Nové experimentální zařízení bylo v rámci této práce navrženo, zkonstruováno, vybaveno řídicím softwarem a uvedeno do provozu. Aktuálnost tématu zvyrazňuje skutečnost, že umožňuje dát informace o tvorbě konkrétní koncepce a výběru metod možností pro posouzení faktorů limitujících bezpečnost jaderných elektráren.

Aktuálnost tématu spočívá v tom, že výsledky uvedené v práci umožňují praktickou aplikaci u provozovatelů jaderných elektráren.

2. Splnění sledovaného cíle disertační práce.

Disertační práce shrnuje výzkumnou a publikační činnost disertanta, která je zaměřena na problematiku přenosu tepla a hmoty v reaktorech jaderných elektráren. Výsledkem je výzkum dvoufázového proudění a kritického tepelného toku na hladkých a upravených površích za podmínek konvektivního varu vody v mezi kruhovém vnitřně vytápěném vertikálním kanále za nízkých tlaků. Maximální výkon přenášený v testovací sekci přímým průchodem DC proudu dosahoval 100 kW s napěťovým omezením 100V a maximálním proudovým omezením krátkodobě 1700 A. Řešení této problematiky bylo vyvoláno potřebami praxe. Byl proveden návrh experimentální smyčky s testovací sekci, jaderného paliva a distanční mřížky. Důležitá je zde analýza dosavadního poznání v tomto oboru s důrazem na experimentální práce a termo-hydraulické modely KTT.

Cíle disertační práce spočívající ve vývoji a výzkumu umožňujícího proměřit charakteristiky KTT při konvektivním varu na demineralizované vodě v mezi-kruhovém vnitřně vytápěném vertikálním kanále za nízkých tlaků, včetně konstrukce a výstavby experimentálního zařízení i s vybavením řídicím softwarem, byly splněny.

3. Zvolená metoda zpracování.

Pro vytýčený cíl si disertant zvolil náročnou metodu analýzy experimentů na novém vývojovém zařízení umožňujícího kontinuálně měnit teplotu vstupní vody od 45°C do 198,3°C a měnit průtoky od 0,026 kg/s do 0,66 kg/s. Po sérii experimentů byly provedeny experimenty na zirkoniové trubce z materiálu Optimized ZIRLO™. Zirkoniová trubka byla použita pro přímé porovnání experimentů na Inkonelu s materiálem používaným v jaderných reaktorech. V průběhu experimentů na zirkoniu bylo nutné navrhnout novou sondu měření vnitřní teploty vytápěného povrchu. Testovací sekce použitá pro experimenty obsažené v této práci se skládala z trubice z křemenného skla. V rámci metody zpracování byla provedena instrumentace a stanovení přesnosti měřidel včetně řídicího systému a určena metodika měření kritického tepelného toku. Dále byly analyzovány nedostatky spojené s rizikem termického poškození vytápěného povrchu a ohnutí vzorku.

Zvolená metoda zpracování umožňuje její aplikaci u provozovatelů jaderných elektráren.

4. Zhodnocení výsledků disertační práce.

Získané poznatky výzkumu zpracované na vědecky podložených závěrech umožňují přímou aplikaci v jaderné energetice. Výsledky byly zpracovány v rámci výzkumu disertanta konaného v minulých šesti letech.

Přínosem disertační práce a účelem provedených analýz bylo provedení 122 experimentů a jejich porovnání s literaturou. Experimenty probíhali na trubce z Inconelu™ 625 pro jeho vysokou tepelnou odolnost. Maximální zvýšení KTT na broušeném/balotinovaném povrchu bylo 18,12% /16,17%. Struktura povrchu byla analyzována laserovým mikroskopem. Smáčivost povrchů byla měřena metodou sedící kapky. Prvkové složení povrchu bylo vyhodnoceno pomocí metody EDS.

Práce předkládá ucelený postup výpočtů a analýz a skládá se z řešeršní části, která zpracovává informace vztažené k řešené problematice faktorů limitujících životnost a vlastní výzkumné části a shrnutí současného stavu výzkumu kritického tepelného toku a experimentů při konvektivním varu a varu při velkém objemu.

Význačnou částí jsou také doporučení pro praxi spočívající v analýze příčin kritických stavů i z hlediska technického a bezpečnostního.

Téma odpovídá plně prvkům státní energetické koncepce České republiky týkající se jaderné energetiky.

5. Formální úprava disertační práce a jazyková úroveň.

Formální úprava disertace je na velmi dobré úrovni. V práci (textová část: 153 stran a příloh) prakticky nejsou žádné přepisy. Práce je sepsána srozumitelně, jazykově čistě. Obrázky, tabulky a vztahy jsou řádně očíslovány s uvedením zdrojů resp. jednotek. Formální úprava představuje vhodnou kombinaci části textové, doplněnou vzorci, tabulkami a grafy a odpovídajících obrázků, adekvátně navazující na část textovou.

Publikační činnost disertanta byla zaměřena na řešené téma. Celkem 5 publikací na konferencích a v časopisech. (Acta Polytechnica CTU, Energies, 2020 International Scientific Conference, 8th International Conference for Young Researchers). Disertant má rozsáhlé pracovní zkušenosti v oblasti měření energetických zařízení.

6. Konkrétní přínos disertanta

Konkrétním přínosem bylo stanovení kritického tepelného toku na hladkých a upravených površích za podmínek konvektivního varu vody v mezikruhovém vnitřně vytápěném vertikálním kanále za nízkých tlaků na novém experimentálním zařízení s řídicím softwarem a jeho uvedením do provozu. Zařízení umožňuje proměřit charakteristiky KTT při konvektivním varu na demineralizované vodě. Navržení a stavba nového termohydraulického stendu k experimentům s dvoufázovým prouděním s možností vizualizace. Dále navržení nové sondy pro měření vnitřní teploty vytápěného povrchu k zamezení protavení zirkoniového povrchu. Přínosem je také důležitá metodika měření kritického tepelného toku a navržené bezpečnostní systémy i sestavení řídicího systému na platformě cRIO od National Instruments. Velice důležitou částí řídicího systému je měření vnitřní teploty makety jaderného paliva.

7. Připomínky a poznámky k disertační práci.

- Vysvětlíte blíže budoucí výzkum vlivu přenosu tepla a hmoty za vyšších tlaků?
- Jak je zajištěno rychlé vypnutí zdroje při detekci kritických tepelných toků?
- Které efekty u dvoufázového proudění mohou vést k předčasnému výskytu kritických tepelných toků?

8. Závěr.

Předložená disertační práce je původní výzkumné dílo a zabývá se kritickými tepelnými toky v jaderných reaktorech.

Tato práce proto vychází z potřeb energetiky i rozvoje vědy na vysokých školách. Její teoretické a aplikační části mají velmi dobrou úroveň a získané výsledky jsou přínosem nejen pro další rozvoj oboru, ale poslouží také pro zajištění podmínek pro úspěšnou aplikaci těchto poznatků pro jadernou energetiku. Zájem o prodloužení životnosti jaderných elektráren je aktuální u nás i ve světě.

Disertant v uvedené práci dokázal, že ovládá vědecko-výzkumné metody řešení, má velmi dobré teoretické vědomosti, které dovede uplatnit při řešení náročných problémů technické praxe.

Protože práce splňuje po všech stránkách podmínky a požadavky kladené na doktorské disertační práce stanovené vyhláškou MŠ ČR doporučuji, aby její autor Ing. Ladislav Suk byl vyzván k obhajobě a aby mu po úspěšné obhajobě byla udělena akademicko-vědecká hodnost Ph.D.

V Ostravě dne 1. 12. 2020

Prof. Ing. Pavel Kolat , DrSc.
Katedra energetiky VŠB-TU Ostrava

Vyjádření k tézám disertační práce na téma: „KRITICKÉ TEPELNÉ TOKY NA HLADKÝCH A UPRAVENÝCH POVRŠÍCH“

Doktorand: Ing. Ladislav Suk

Předložené téze disertační práce pojednávají o aktuální problematice kritických tepelných toků (KTT) na technicky hladkých a upravených površích při nízkých tlacích v jaderných reaktorech.

Řeší vývoj experimentálního zařízení pro výzkum KTT při nízkých tlacích 100 -1500 kPa s vertikální mezi-kruhovou testovací sekcí. Experimenty obsažené v této práci ověřili funkčnost zařízení. V budoucí fázi experimentů bude probíhat výzkum vlivu jednotlivých parametrů za vyšších tlaků.

Nové experimentální zařízení bylo v rámci této práce navrženo, zkonstruováno, vybaveno řídicím softwarem a uvedeno do provozu. Aktuálnost tématu zvyrazňuje skutečnost, že umožňuje dát informace o tvorbě konkrétní koncepce a výběru metod možností pro posouzení faktorů limitujících bezpečnost jaderných elektráren.

Cíle disertační práce spočívající ve vývoji a výzkumu umožňujícího proměřit charakteristiky KTT při konvektivním varu na demineralizované vodě v mezi-kruhovém vnitřně vytápěném vertikálním kanále za nízkých tlaků, včetně konstrukce a výstavby experimentálního zařízení i s vybavením řídicím softwarem, byly splněny.

Získané poznatky výzkumu zpracované na vědecky podložených závěrech umožňují přímou aplikaci v jaderné energetice. Výsledky byly zpracovány v rámci výzkumu disertanta konaného v minulých šesti letech.

Práce předkládá ucelený postup výpočtů a analýz a skládá se z řešerské části, která zpracovává informace vztažené k řešené problematice faktorů limitujících životnost a vlastní výzkumné části a shrnutí současného stavu výzkumu kritického tepelného toku a experimentů při konvektivním varu a varu při velkém objemu.

Význačnou částí jsou také doporučení pro praxi spočívající v analýze příčin kritických stavů i z hlediska technického a bezpečnostního.

Formální úprava tézí disertace je na velmi dobré úrovni. V práci (textová část: 153 stran a příloh) prakticky nejsou žádné přepisy. Práce je sepsána srozumitelně, jazykově čistě. Obrázky, tabulky a vztahy jsou řádně očíslovány s uvedením zdrojů resp. jednotek. Formální úprava představuje vhodnou kombinaci části textové, doplněnou vzorci, tabulkami a grafy a odpovídajících obrázků, adekvátně navazující na část textovou.

Publikační činnost disertanta byla zaměřena na řešené téma. Celkem 5 publikací na konferencích a v časopisech. (Acta Polytechnica CTU, Energies, 2020 International Scientific Conference, 8th International Conference for Young Researchers). Disertant má rozsáhlé pracovní zkušenosti v oblasti měření energetických zařízení.

Konkrétním přínosem bylo stanovení kritického tepelného toku na hladkých a upravených površích za podmínek konvektivního varu vody v mezikruhovém vnitřně vytápěném vertikálním kanále za nízkých tlaků na novém experimentálním zařízení s řídicím softwarem a jeho uvedením do provozu. Zařízení umožňuje proměřit charakteristiky KTT při konvektivním varu na demineralizované vodě. Navržení a stavba nového termohydraulického stendu k experimentům s dvofázovým prouděním s možností vizualizace. Dále navržení nové sondy pro měření vnitřní teploty vytápěného povrchu k zamezení protavení zirkoniového povrchu. Přínosem je také důležitá metodika měření kritického tepelného toku a navržené bezpečnostní systémy i sestavení řídicího systému na platformě cRIO od National Instruments.

Velice důležitou částí řídicího systému je měření vnitřní teploty makety jaderného paliva.

Předložená disertační práce je původní výzkumné dílo a zabývá se kritickými tepelnými toky v jaderných reaktorech.

Tato práce proto vychází z potřeb energetiky i rozvoje vědy na vysokých školách. Její teoretické a aplikační části mají velmi dobrou úroveň a získané výsledky jsou přínosem nejen pro další rozvoj oboru, ale poslouží také pro zajištění podmínek pro úspěšnou aplikaci těchto poznatků pro jadernou energetiku. Zájem o prodloužení životnosti jaderných elektráren je aktuální u nás i ve světě.

Disertant v uvedené práci dokázal, že ovládá vědecko-výzkumné metody řešení, má velmi dobré teoretické vědomosti, které dovede uplatnit při řešení náročných problémů technické praxe.

V Ostravě dne 1. 12. 2020

*Prof. Ing. Pavel Kolat , DrSc.
Katedra energetiky VŠB-TU Ostrava*